

BRUKS- ANVISNINGEN

NR 56 – JULI 2025

Medlemsblad från Åkers Hembygdsförening



www.akershembygd.se

Sjöar i Åkers Bergslag: Trullsjön Arkivets digitalisering av kartor **Tjäderspel**



BRUKSANVISNINGEN GES UT AV

Åkers Hembygdsförening
c/o Nils Danielsson
Källvägen 11
647 52 Åkers Styckebruk

REDAKTIONSRÅD

Sten Hellgren, Tomas Larsson,
Pelle Johansson

ANSVARIG UTGIVARE

Nils Danielsson

REDAKTÖR & GRAFISK FORM

Per Hellgren

TRYCK

Grafoma Tryck & Design AB,
Strängnäs 2025

KONTAKT

info@akershembygd.se
www.akershembygd.se

SKRIBENTER I DETTA NUMMER

Pehr Bengtsson, Nils Danielsson , Knut
B Knutsen, Per Hildebrand och Per
Hellgren.

OMSLAGSBILD

Hemma hos familjen Knudsen på Sher-
wood Court i West Milford, New Jersey
i början av 1980-talet. Monas Chevy
Malibu i förgrunden. Foto ur familjen
Knudsens album.

ISSN: 2004-8513 (Print)



Hej Medlemmar!

I förra numret skrev jag "Vintern har lagt ett frostigt täcke ..." Nu är det grönska. Blad, blommor och gröna fält, ett grönt täcke vart man än ser. Underbart!

Vad har hänt hittills i ÅHBF i vårens ljus?

Vi har haft våra inomhusarrangemang enligt program:

Två boksläpp med lokal anknytning, ett föredrag om pappersbruket och en viskonsert om livet i Åker för 200 år sedan, alla väl besökta arrangemang i Folkets hus, upp till 100 personer.

Utomhus har vi firat Valborg med körsång, vårtal, brasa och fyrverkeri.

Museets/Arkivets dag ordnades i samarbete med Nätverk Åker. Rekord!! - Vi tog emot flera hundra besökare! En stor del av förtjänsten för det faller på samarbetet med Nätverket som satte hela byn på fötter på Åkerdagen.

Det satte fart även på lärarna i Åkerskolan. De ringde och frågade typ: Kan ni ta emot 58 barn på Museet nu på måndag? Det kunde vi, och har tagit fram nya koncept för barnguidning för olika årskurser i olika stationer, t ex *Den stränga lärarinnan*, *Teknik på stenåldern* med undervisning på fårfällar och *Järnet – från gruva till kanon, köksspisar och valsar*.

Totalt kom ca 120 barn.

Och efter Midsommar blir det guidade vandringar i Engelska parken för småbarn från Fritidshemmet.

Och så framöver:

Museet och Arkivet håller öppet - En affisch med öppettider finns på www.akershembygd.se.

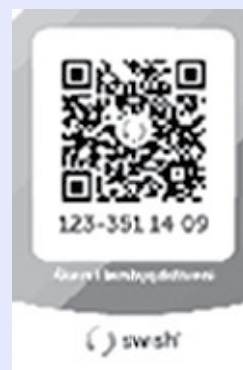
Vi hoppas att ni läsare alla kan komma. Ta med er vänner och bekanta.

Ha en skön sommar!

**Från Kassören**

Antalet betalande medlemmar har minskat sen förra året, vilket är litet oroande. Om du har missat att betala, eller ännu inte är medlem, sätt in avgiften på vårt bg-konto 704-8960 eller via swish 123 351 14 09 med namn, adress, telnr och e-post. Årsavgiften 2025 är 100 kr för enskild medlem eller 150 för familj på samma adress.

Yvonne Elofsson,
kassör



Sjöar i Åkers Bergslag del 5.

Konsten att bada i Trullsjön

I Åkers bergslag finns över 30 sjöar. Många av dem har en historia tätt sammankopplad med den industriella och kulturella berättelsen om Åker. En av de mer avlägsna sjöarna är Trullsjön, mest känd som en vacker paus på Sörmlandsleden.

Text & foto: Per Hellgren

Trullsjön är klassiska orienteringsmarker. Där arrangerade klubbarna Stockholm och Spårvägen i april 1945 en frustande jobbig sträcka på 25-kilometerns långdistansorientering och där storfavoriten Malte Larsson från Tureberg i svalt duggregn sprang bort sig i jakt på tredje kontrollen. Utan att se skymten av Trullsjön där varmt honungsvatten väntade de hårt slitande löparna. Och det är faktiskt inte konstigt att han sprang bort sig heller, det märker man när man äntrar de ändlösa tallmoarna i området, där varje arkad, varje vitlavsklädd bergkula ser likadan ut i det oändliga. Där skreva avlöser skreva, där

sumpgölar och tvära förkastningar kan få vilken rotsnubblare som helst att vricka foten.

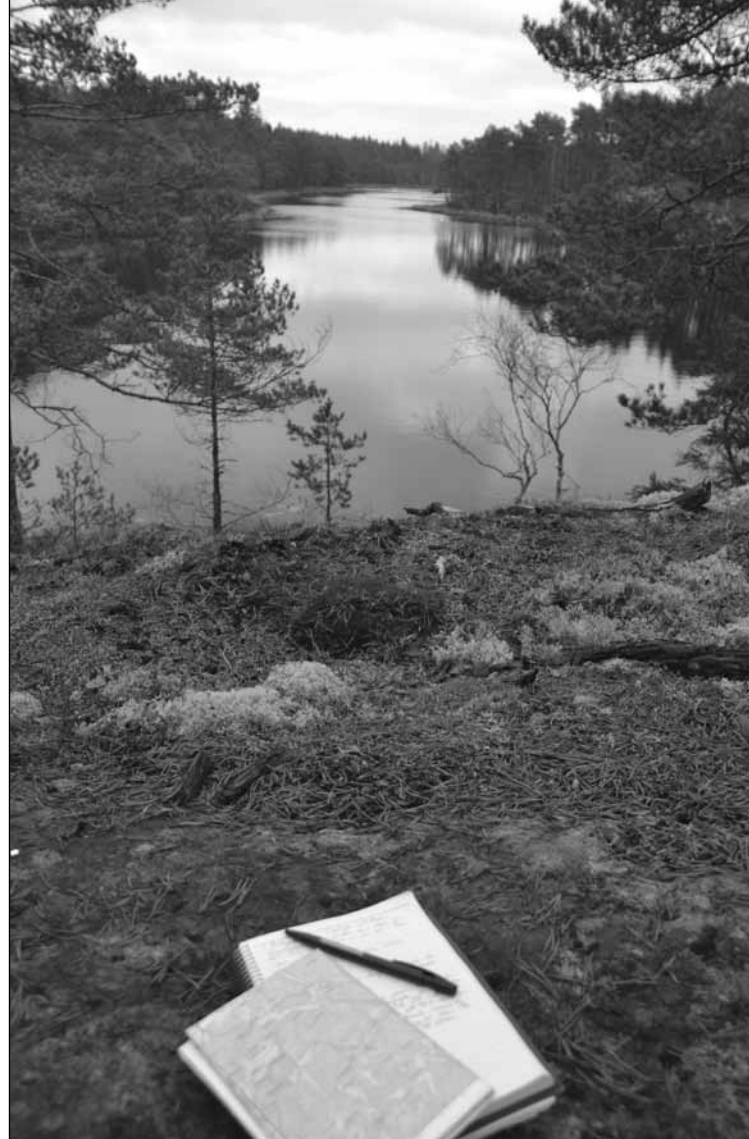
Gunnar Ekelöf skrev i en dikt om dessa "härliga frisksportarskogar där aldrig mer någon luffare någonsin luffar". Man kommer att tänka på dessa rader då man hör om orienteringsportens avlägsna tassemarker, men i fallet Trullsjön misstar man sig gruvligt om man tror att platsen är fri från "luffare". Sörmlandsledens etapp 17 skär ett rött snitt längs sjöns norra strand, hundratals meter spångad tillgänglighet i en sumpig natur som annars svårigen låter sig besökas av andra än de gummistövförseddas och någorlunda vältränades skara. Eller ori-

enterare då, i manisk jakt på den orangevita kontrollen eller möjligen en mugg varmt honungsvatten.

Vid Trullsjön får man snabbt känslan av att man besöker en av de mest avlägsna sjöarna i Åkers bergslag. Den är ju inte ens belägen i Strängnäs kommun eller Åkers socken, utan i Gnesta. Bara en sån sak.

Men det finns faktiskt en brygga i Trullsjön och förutom spängerna och en ordnad lägerplats med bord och eldstad är detta skeva byggnadsverk enda tecknat på civilisation. I sin ödslighet utgör den, med all sin Instagram-vänliga rangliga estetik, sinnebilden för exakt den svalkande simtur man drömmer om efter sjutton kilometer längs kuperade men vältrampade stigar.

Troligtvis är bryggan konstruerad för att ge den årliga massinvasionen av svettiga vandrare på Sörmlandsleden illusionen av att Trullsjön är en badsjö. Och det kan den ju vara också, det är bara att häva sig i – om temperaturen är inbjudande förstås. Och det var den i mitten av juni i fjol då undertecknad lät sig omslutas av det bruna vattnet. Det var som att bada i ljummen sirap och där man simmade fram drog man ständigt in den urtidslika doften från tallmon genom näsborrarna och så kunde man glädjas åt att man slapp folk och campingsestrar på trestjärniga tältplatser av den vattkammade typen med badminton, bilavgaser och plastluktande förtält där man i juli inte får plats med så myck-



Trullsjön i vy mot öster. En krokig älvdal.

et som en tandpetare.

Vid Trullsjön vinglar Sörmlandsleden fram mellan Harsjöhult och Finnsjön och enklast när man tar sig fram genom terrängen är att följa denna sträcka. Leden går längs sjöns norra strand men vill man inte vandra via Abborrsjön från Harsjöhult så kan man, som jag, cykla vägen som går in strax norr om Harsjön. Där finns en bom som förhindrar biltrafik men att trampa sig fram går bra de kilometrarna söderut som vägen leder fram. När man rör sig längs Abborrmossens västra kant väntar strax Sörmlandsleden som visas med orange skyltar. Därifrån får man gå stigen bort

till Trullsjön.

Området är kuperat och vill man i stället för att följa leden spankulera fritt genom vildmarken längs Trullsjöns södra strand kan man efter ett stycke korsa bäcken som rinner ner mot Abborrsjön och ta sig fram den vägen. Där finns en mängd stigar att följa men pass på, denna sida av sjön är en kullrig historia med omväxlande berghällar som går i dagen och fuktdrag och små gölar där man riskerar att bli våt om fötterna. Om våren går dessutom sjön upp i skogen en bit.

Norr om Trullsjön är stigen emellertid spångad och skvattramängarna står ståtliga och halstablettsdoftande i den sumpiga tallskogen närmast stranden. Köttfärgade vitmossor skymtar utanför porsbuskagen som drar runt i ett gult bälte längs hela norrsidan.

Trullsjön har både ett tilltalande namn och en intagande form. Till sin uppenbarelse är den en långsmal, närmast tarmliknande skogssjö, en så kallad brunvattensjö, omgiven av istidshyvlade berghällar på sydsidan och gammal seg och kroniskt hungrande tallskog på nor-



Tuvullen, *Eriophorum vaginatum* gnistrar vita som stjärnhimlar runt Trullsjön om våren och försommaren.

ra sidan. Båda ändarna av sjön, i öster och väster, mynnar ut i kärrmarker. I öster den så kallade Trullsjötäppan, en gammal igenväxt täppmark som en gång i världen, för ett par hundra år sedan, var inhägnad och där man slog starr och gräs på sommaren för att ha till djuren under vintern. I skogen runt täppan fick korna gnaga i sig av det magra bete som erbjöds och tittar man noga kan man än i dag se typiska växter som ofta uppträder på gammal betesmark, bland annat ängsvädd, mattlumner, svinrot och slätterfibbla.

I sjöns västra slut skjuter en fuktig dalgång rakt in i Korsmossen, ett trädbevuxet våtmarksområde omgivet av höjder beklädda med glödande tallstammar. Då man rundar Trullsjön, och avviker från Sörmlandsleden, går man nerför



Trullsjön har en kurvig form som gör den långsmal och flodlik. Foto: Lantmäteriet

en skogsbilväg i denna svacka söderut och viker efter hundra meter in i skogen igen för att följa sjöns södra strand. Bli inte förvånad om du möter doftande massaved i högar vid vägkanterna. Här är skogen glesare, spåren efter människans våldsamma framfart tydligare, exploateringens närvaro känns i kroppen. Skogsmaskinernas flugsurrande hjulspår, resterna från gallring, barkspån i krulliga högar och brötig grot på skogsbotten.

Men ganska snart får man lön för mödan. Den bästa utsikten över hela Trullsjön väntar på de höga bergknallarna i väster. Med sugande lår får man häva sig upp bland hala lavar och där uppe se hur hela sjön knorvar sig fram genom landskapet.

Den mossliknande väständerna skym-

tar nere bland vassen och så ser man den lilla badbryggan och hur stranden riktigt ormar sig brundaskig och sträv av porsen österut. Naturen är bergig och kärv till höger, tät och flack till vänster. Gråblockiga branter avlöses av djupa slafsiga sänkor. Stigar löper fram här och var på sjöns sydsida, allt tätare ju längre österut man kommer.

En eldstad, spår av en paus i det vilda runt en vältrampad yta med utskjutande granitkulor, syns tydligt vid sjöns smalaste prång där sundet enbart är ett trettiotal meter brett. Skogen runtom vimlar av gula kantareller för den som bemödar sig att stanna till ett slag den rätta tiden på året.

Varvet runt Trullsjön kräver sina lårmuskler, det kan man inte förneka. Det är mycket upp och ner, särskilt på

Trullsjön

Yta: 0,0864 kvadratkilometer.

Längd: 526 m.

Kommun: Gnesta.

Socken: Gåsinge-Dillnäs.

Höjd över havet: 67,3 meter.

Maxdjup: 5,8 meter.



den södra sidan av sjön och Trullsjötäpan går inte att gena över, bara så ni vet det. Ständigt vattenfylld och sumpig ligger den där och utgör en lockelse för den som vill över till Sörmlandsledens fina stig. Men fortsätter man bara en bit till kommer man snart fram till bäcken ner mot Abborrsjön igen. Den är lätt att korsa och på andra sidan går stigen ner mot vägen där vi startade vår vandring.

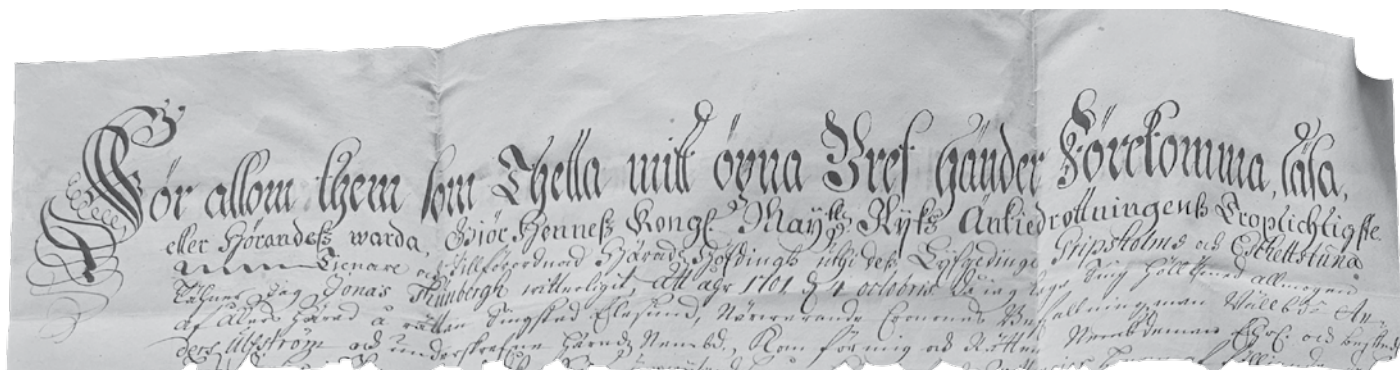
Vill man bada så går det utmärkt att komma i från bryggan som har en primitiv stega längst ut, även om man inte ser den från land. Stranden sluttar hastigt, redan ett par meter utanför är det flera meter djupt. Längst västerut är Trullsjön som allra djupast, uppemot sex meter. I likhet med många Åkerssjöar värms den upp snabbt på försommaren och håller

temperaturen hela säsongen om det inte regnar alltför mycket. Vill man inte kliva i från bryggan så finns många andra ställen, till exempel berghällarna på södra sidan eller varför inte vid de mjuka madrasserna av vitmossa där man kan njuta av tuvullens vitlysande kalkborst som glatt sticker upp snaggen om våren.

Trullsjön är en vacker plats, dock lite väl upptrampad och exploaterad. Under sommarsäsongen är sjön välbesökt av vandrare och känslan av enslighet är en chimär som riskerar att få sig en törn. Området är även utanför säsong populärt för promenader av skogsflanörer, svampplockare och hundägare. En rastplats med eldstad finns i skogen ovanför badbryggan längs stigen mot Finnsjön men ska man beskåda Trullsjön i hela dess vackra utsträckthet gör man bäst i att klänga upp för höjden på sydvästsidan. Först där kan åtminstone jag göra sjön till min egen upplevelse. Därifrån liknar den ett stycke krokig älvdal. Det är åtminstone vad jag ser när jag tar en äggpaus, drar av mig gummistövlarna och ser hur de mossflarkade stränderna veckar sig åt öster. ■



Per Hellgren, Vildmarksreporter



Originaldokument från 1701, nu i Bruksarkivets samlingar.

Tack till Mariefreds hembygdsförening!

För allom them som Thetta mitt öpna Bref händer Förekomma, läsa, eller Hörandess warda, Gör Hennes Kongl. Mait:ths Riijs Änkiedrottningenss Throplichtigste Tienare och tillförordnad HäradsHöfdingh uthi dess Lifgedinge Gripsholms och Eschellstuna Lähner jag Jonas Thunberg witterligit, att år 1701 d 4 octobris då iag laga Ting höllts ...

Så inleds texten på ovanliggande dokument. Handlingen är från ting hållet vid Eldsund den 4 oktober 1701. För häradsnämnden visas köpebrev och kvittenser från åren 1679 till 1700 fram som ger Lars Jonsson i Skäggesta rätten till Skäggesta, dess jord, hus, åkrar, fiskevatten och torpställen. Manspersoner från elva byar sitter vid detta tillfälle i häradsnämnden och dess tillsammans med tillförordnade häradshövding Jonas Thunberg intygar att allt står rätt till. Sigillen är Thunbergs respektive häradets sigill.

Handlingen har någon gång hamnat hos Mariefreds hembygdsförening som i april 2025 vänligen överlämnade detta som gåva till Åkers hembygdsförening. Transkriberingen är gjord av Arne Eriksson från Mariefred och ingick i gåvan. Nu återfinns handlingen i hembygdsföreningens arkiv i AB Åkers Styckebruks bruksarkiv ovanpå masugnen från 1795.

Pehr Bengtsson
Arkivansvarig

Livet som vals-försäljare i USA

En spännande aspekt av Åkers valsindustri är dess inverkan på den amerikanska marknaden.

Knut Knudsen arbetade som valsföräljare åt Åkers i USA på 1980-talet. Här berättar han om detta udda uppdrag som innebar att hela familjen Knudsen hux-flux flyttade från Åkers Styckebruk till New Jersey.

Text: Knut B Knudsen

Foto: Familjen Knudsens album

I början av 1980-talet ökade Åkers försäljning av valsar till USA, speciellt i segmentet småvalsar i segjärn. Det berodde på att många nya sk mini-mills byggdes över hela landet. Bofors-Åkers America, som säljbolaget i USA hette, hade bara en säljare som skulle täcka hela landet plus en agent i södra USA.

Ed Malan hette mannen som skötte Bofors-Åkers America både som VD och som säljare. Agenten i söder hette Ulf Holmberg men han hade enbart kunder i södra USA. Nya mini-mills byggdes över hela USA så det blev väldigt mycket resande för Ed Malan. Han skulle ju även sköta bolaget så arbetsbördan blev mycket påfrestande.

Det beslutades då hemma i Sverige att förstärka USA-kontoret med en per-

son från Sverige som därigenom flyttade till USA. Denna person blev jag Knut B. Knudsen.

Kontraktet skrevs med möjlighet att flytta hem igen efter 2 år.

Sommaren 1982 flyttade jag med min familj Mona, Madeleine och Christian till USA.

Kontoret låg i norra New Jersey (NJ) i en stad som heter Butler. Vi köpte ett hus i närheten i en stad som heter West Milford.

Madeleine och Christian började också på skola i West Milford. Här fanns ingen hemspråksundervisning utan undervisningen bedrevs enbart på engelska så dom hade lite tufft i början. Speciellt Christian som inte hade läst någon engelska innan vi flyttade. Madeleine hade läst något år i skolan hemma så för henne



Suburbia. Mona och Knut Knudsen vid Knuts bil, en Pontiac Bonneville av 1982 års modell, framför huset på Sherwood Court i samhället West Milford, New Jersey.

var det lite lättare. Efter 4–5 månader pratade Christian engelska flytande utan accent! Även Madeleine pratade då flytande engelska. Barn lär sig fort.

Själv var jag i princip flytande på engelska språket och Mona var också duktig. Jag hade ju rest i många länder under en tioårsperiod, mycket i engelsktalande länder som England, Kanada och USA. Även i övriga delar av världen som jag reste till använde jag mest engelska. Mona hade genom åren träffat många av våra agenter och även kunder på besök hemma i Åker. Dessutom läste hon böcker på engelska.

Bofors Åkers America var ett säljbolag som sålde våra svensktillverkade valsar över hela Amerika. En stor kundkategori var sk ”mini-mills”, dvs valsverk som valsar långa produkter, alltså stångstål i

olika profiler. Våra valsar i dessa verk är i huvudsak småvalsar i segjärn.

En vanlig produkt som valsades i USA var armeringsjärn för den lokala byggindustrin.

”Mini-mills” är helt skild från de traditionella järn- och stålverken och kunde därför byggas var som helst. I princip består de av en smältugn som gör ämnena och ett valsverk som valsar ut ämnena. Smältugnen använder stål- och järnskrot som normalt finns i närområdet.

Det betyder att flera verk ligger på rena bondvischan, inte alls i områden där man traditionellt tillverkar järn och stål. Kunderna är oftast den lokala byggindustrin.

Förutom segjärnsvalsar till ”mini-mills” så sålde vi också större gjutna valsar i segjärn till traditionella valsverk



Knut Knudsen, "Sales Manager", på sitt kontor på Bofors Åkers America.

samt arbetsvalsar i Cr- och IC-kvaliteter till bredbandsverk som valsar breda band till vitvaruindustrin och bilindustrin.

Alla dessa valsar var gjutna valsar som tillverkades i Åkers styckebruk. Förutom dessa sålde vi också ganska mycket smidda mindre valsar som först tillverkades i Bofors i Karlskoga för att sedan flyttas till Söderfors där vi hade ett eget bolag som hette Åkers Stålvalsar.

Bofors Åkers Americas kontor låg i nordöstra New Jersey i staden Butler. Jag hade cirka 20 minuters bilresa från hemmet till kontoret. Vi var fyra anställda:

Ed Malan VD och säljare, jag som säljare, Janice Weston som ekonomiansvarig samt Laura Zibrinski som sekreterare och alltså på kontoret.

Ed och jag hade kunder över hela USA från öst till väst och från nord till syd. Var och varannan vecka var vi på resande fot och besökte kunder. Oftast var man borta tre eller fyra dagar i veckan.

Ett antal kallvalskunder som låg i New England på östkusten kunde man nå hemifrån med bil.

Till alla andra kunder fick man flyga.

Närmaste flygplatsen för oss var Newark Airport. På grund av trafiken fick man åka hemifrån senast 07:00 oavsett när ditt flygplan skulle gå. Åkte man senare så hamnade man i så mycket trafik att resan kunde ta flera timmar i stället för cirka 45 minuter.

När man kom till den staden man skulle hyra en bil och åkte till kunden. Om det fanns flera kunder i omgivningen så kunde man besöka flera kunder samma dag. Eftersom mini-mills oftast låg ute på landet var det sällan andra kunder i närheten av dessa.

Nästa dag flög man vidare till nästa kund. Det blev många hotellnätter och många luncher och middagar på restaurang under veckorna. Det var vanligt att man bjöd kunder på luncher och middagar.

Hemmavid blev det lite tufft för Mona. Hon var ju hemma och fick till stor del ensam ta hand om både hus och hem eftersom jag var så mycket borta. Det fungerade bra, hon var duktig.

Så småningom hoppade hon in på kontoret, ibland som vikarie om Laura eller Janice var borta någon eller några dagar. Hon hade ju ansvaret för att ungarna gick i skolan och att allt fungerade.



Amerikansk Åkers-personal på kontoret: sekreteraren Laura Zibrinski och ekonomiansvarige Janice Weston.



Huset på Sherwood Court. I förgrunden syns sonen Christian Knudsen.

Dessutom skötte hon allt arbete i hemmet. I början tyckte hon nog att det var svårt, men hon växte in i det ganska snabbt.

Hon umgicks en del med Eds fru Janet och dessutom fick hon en svensk väninna som bodde cirka 30 minuters bilväg från oss. Hon hette Yvonne och var gift med Bertil som jobbade för Alfa Laval som hade kontor i närheten av där de bodde.

Vi hade trevliga grannar och ibland hade vi fester ihop. Annars umgicks vi mest med Ed och Janet. De bodde i en villa cirka 20 minuters bilresa från oss. och hade dessutom en stor pool som vi nyttjade en hel del under sommarhalvåret.

Vi hade en del besök hemifrån också. KG och Ann-Marie Sjöstrands äldsta pojke Christer kom och bodde hos oss i fyra månader under hösten 1982. Han hade tagit studenten det året och ville gärna bättra på sin engelska innan han bestämde vad han ville göra framöver. Han jobbade med allt möjligt, bland annat krattade han och körde bort löv åt privatpersoner (lövträd överallt så det fanns gott om löv!), tvättade bilar med mera.

Min brors yngsta dotter Kjersti åkte till USA som au pair till en familj i Chica-

goområdet 1983.

Hon trivdes inte så bra så hon ringde och frågade om hon kunde komma och bo hos oss för att hitta ett jobb här. Vi sa ok så hon kom och bodde hos oss i ett halvår.

Eftersom vi därmed hade barnvakt kunde Mona följa med mig på resor några gånger. Hon var med till Oregon en gång och till New England en gång. Vi åkte också på semester hela familjen till Florida en vecka. Ed hade en lägenhet i Bradenton som vi fick låna en vecka.

Efter två år i USA skulle vi bestämma huruvida vi ville vara kvar eller flytta hem till Åker igen. Christian och jag röstade för att stanna medan Mona och Madeleine ville hem till Sverige.

Vi flyttade alltså tillbaka till Sverige i juni 1984.

Hade vi väntat ett år till innan vi bestämt oss hade vi säkert blivit kvar. Mona blev mer och mer amerikaniserad, men jag tror också att hon saknade sina väninnor i Åker.

Åkers slutade tillverka småvalsar för mini-mills i början av 2000-talet. Det innebär att det inte längre fanns behov av att ha ett försäljningsbolag i USA så Bofors-Åkers America är numera nedlagt sedan många år.

Med tanke på utvecklingen i USA med President Trump är vi mycket tacksamma att vi bor här hemma i Sverige. ■



Knut
Knudsen
2019.
Foto: Lars
Holmberg

500 gamla kartor ur arkivet digitaliseras

Just nu pågår ett stort arbete i Bruksarkivet där kartor från 1700-talet och framåt digitaliseras av föreningens eldsjälar i arkivgruppen.

Per Hildebrand rapporterar här lite från denna process som nu är halvvägs.

Text & foto: Per Hildebrand

Under året pågår en hel del arbeten i Bruksarkivet. Bland annat har handlingar från Berga och Ånhammar sorterats in i arkivet. Handlingar som innehåller historia från två gårdar med verksamhet nära Styckebruket. Under generationer har dessa gårdar styckats av och fått nya ägare.

Vi arbetar nu med höstens utställning som kommer att visa handlingar från Styckebrukets senare historia, främst verksamheten från 1970 till 2010. Tiden då Bruket var under ägandeskap av Bofors bland annat. Här finns bolagsstyrelseprotokoll, årsbokslut, personallån, förslaglådan och personaltidningen med mera.

Vi tror vi kan presentera en intresseväckande utställning med många texter och bilder.

Under våren har arbetet med att digitalisera arkivets kartor påbörjats. I

arkivet finns mer än 500 kartor och vi har nu fotograferat cirka 250 av dessa.

Kartor som tecknats för hand från 1700-talet och framåt. Det är både kartor på delar av hela Sörmland och enskilda tomtgränser för särskilda gårdar.

Arbetet leds av Pehr Bengtsson som ur arkivet hämtar fram kartor och Urmas Bergfelt håller i kameran. Vid datorn sitter Anette Björling och noterar alla kartors nummer och får bilderna sorterade för framtida sökningar. Sten Hellgren och Per Hildebrand hämtar och lägger fram kartorna för att fotograferas.

Avsikten är att lättare kunna visa kartor för intresserade, allmänheten och sökande forskare. Många kartor är så gamla att de riskerar att falla sönder av många händers sökande. Äldre kartor är vackra att se på då det är ett personligt arbete utfört under enkla förhållanden.

Vi visar gärna bilder från detta arkiv för den som är intresserad. ■



Arkivansvarige Pehr Bengtsson kliver fram bland kartorna på golvet i arkivet.



Pehr Bengtsson och Sten Hellgren granskar en mycket gammal Åkerskarta.



Urmas Bergfelt plåtar intill Sten Hellgren och i bakgrunden Anette Björling.

Bruks- Historier



Tjäderspel

John Johansson bodde i sin ungdom i Täbylund och arbeta på bruket, ofta i hyttan när den var igång. På 1930-talet var det dåliga tider på bruket, många var ibland arbetslösa, det var svårt att få maten att räcka till för en familj med många i hushållet. John berättar att han skaffa en bössa och sökte sej ut i skogarna, bl.a. för att tjuvjaga – ”jag var inte ensam, det kunde bli nån hare eller tjäder ibland. Ett ekorrskin fick man bra betalt för. För att inte bli upptäckta på hemmaskogarna så sökte vi oss längre bort, till dom stora skogarna mot Ånhammar, där var det gott om tjäder på den tiden.” John berättar också att man måste vara på plats i skogen medan det är mörkt för att smyga på tjäder och komma inom skotthåll.

Det här berättade John i mitten på 1950-talet, då frågade jag om det fanns någon tjäder kvar på dom där skogarna? ”Ja, vi kan åka upp och se efter” svarar John och det bestämdes att tidigt en morgon skulle han köra en tur till ”dom gamla jaktmarkerna” vid Ånhammar och se om det fanns någon fågel kvar.

Så en söndagsmorgon i april 1955

kommer John i sin PV, han har barnbarnet Lars-Göran Thunblad, 5 år, med och hämtar mig och grannen Gustaf Hammarstedt. John har lite svårt att känna igen sig, ”sist jag var här så var det per cykel”, säger John. Väl framme smyger vi upp i skogen, det är fortfarande mörkt men vi tassar på, John först, sen Lars-Göran, Gustaf och jag med kameran.

Vi har tur, efter bara en kvart börjar vi höra en tjädertupp – spännande, vi smyger närmare, kan nästan se tjädern på en gren mot det svaga morgonljuset. Vi stannar, tar några steg till. ”Morfar” säger Lars-Göran. ”Tyst pojke, du skrämmer tuppen” viskar John. Tuppen är kvar och vi smyger närmare, ser den lite bättre nu. Då rycker pojken i Johns rock och säger med hög röst ”Morfar, morfar! Jag är bajsnödig!” Då flyger tuppen och John utbrister: ”Förbaskade pojke, du skrämmer ju tuppen”.

Det var bara för morfar till att hjälpa pojken och sen fick vi gå tillbaka till bilen och en värmande kaffetår. Någon bild blev det inte!

*Skrivet ur minnet 2012,
Harry Lindblad*